

פרוטוקול מס' 33

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', י"ג בתמוז תשל"ד - 2.7.74, שעה 08.30

נ כ ח ר :

- חברי הוועדה:
- י. תמיר - יו"ר
 - י. בארי
 - א. גבלבר
 - א. הדליץ
 - ד. קורן
 - ב. צ. קשת
 - י. שמיר

מוזמנים:

- מר רוחם - משרד הפנים
- מר דש - "
- מר שפט - "

- ח. פנחסוביץ - משרד המשפטים (לס' 1)
- י. מאיר - קדימה-גת
- ד. חזן - שלום
- ב. ונגר - כרמיאל
- א. בן-יעקב - מעלות
- י. בנטוב - אפקים
- י. עמשלם - ירוחם
- ש. תורג'מן - ירוחם
- א. לאור - משרד האוצר
- ע. אתגר - "
- א. לנגרמן - הסעד
- י. פוזנר - החינוך
- ש. אדלר - הקליטה
- ע. לביא - "
- י. שחם - השיכון
- ט. מנדל באום - מסנת
- ד. דוד - "

לסעיף
3
בסדר
היום

מ"מ מזכיר הוועדה: ע. צוריאל

ר ש מ ה : א. אדלר

סדר-היום:

1. חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 2) (המסד);
2. מסקנות הוועדה בענין הפסקת העידוד לרכישת נשק ע"י אנשים פרטיים (הצעה לסה"י);
3. המשרד הדין במצב עיירות הפיתוח.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. תמיר:

1. חוק רישוי עסקים (תיקון מס' 2)

בעקבות הדיונים שקיימנו בוועדה הביאו לנו היועצים המשפטיים נוסח מסוכם.

היו"ר י. תמיר:

בנוסח החדש מספר תיקונים נוספים על אלו שסוכם בוועדה, וזה לפי בקשת הרשויות המקומיות שנתקבלה על-ידינו.

ח. פנחסוביץ:

בסעיף 2, סעיף 7(א) לחוק, במקום המדובר על תנאים מיוחדים ותנאים נוספים שרשאים להוסיף לרשיון, במקום שהיה כתוב "ורשאים הם להוסיף תנאים לרשיון שניתן, אם ראו הכרח בדבר", מוצע עתה, עפ"י בקשת הרשויות המקומיות, לכתוב: "אם ראו צורך" במקום "הכרח".

בסעיף 3, סעיף 7(ב) לחוק, הרשויות המקומיות טענו נגד הנוסח המסורבל של "אלא בהתייעצות עם נותן הרשיון", ומוצע אפוא לכתוב: "נותן הרשיון המופקר על קיום מטרה מן המטרות האמורות".

בסעיף 7(ה) נאמר קודם "או לאשרם". עכשיו מוצע להוסיף: "אם לועתם אינם חוקיים או סבירים".

בסעיף 7(ח) נוספה פסקה (2): ששר הפנים רשאי לקבוע גם סוגי עסקים שהעברת הבעלות או השליטה בהם יהיו טעונים רישוי חוש. זה עפ"י בקשת המשטרה ומשרד הבריאות.

למה "סוגי עסקים"? למשל: בעל גלנטריה שהעביר את עסקו למי שהוא

ב.צ. קשת:

בעל עבר פלילי.

בגלנטריה אין העברה כזאת מפריעה לאיש. הכוונה בפירוש לסוגי עסקים, כמו מועדון לילה שענין עברו הפלילי של הבעל החדש חשוב כאן למשטרה.

ח. פנחסוביץ:

בסעיף 7(2)(ב)(3) הכנסנו תיקון עפ"י בקשתו של ח"כ בארי. קודם נאמר: "אם ניהל בפועל עסקו של אחר". ח"כ בארי טען שייחכן אדם שמנהל עסק בפועל אבל איננו אחראי לו, למשל פועל ראשי המנהל בפועל את העסק בהעדר הבעלים ובאותו זמן בדיוק נערכה ביקורת. לכן מוצע עכשיו לומר: "רואים מי שניהל את העסק כאחראי לניהול".

הוחלט: (1) לאשר את הצעות התיקונים שהביאה גב' פנחסוביץ;

(2) להעביר את הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית בכנסת.

2. מסקנות הוועדה בענין הפסקת העידון לרכישת נשק ע"י אנשים פרטיים

הי"ר י. תמיר:
הדעה הכללית בדיונים בוועדה היתה שאיננו צריכים לתמוך במתן רישיונות יתר לאזרחים לרכוש נשק, ויחד עם זה - להתחשב בצורך שנוצר במצב הנטחון הנוכחי. סיכום ההמלצות שלפניכם הוא למעשה אישור התנאים הקיימים היום, שהם פחות או יותר מבוקרים, ואף עולים למעשה בקנה אחד עם הצעתו של ח"כ מלמד ועם הדעות שהושמעו כאן.

הרחלט: לאשר הנחת מסקנות כדלקמן:

- א. בהתחשב בצרכי השעה סבורה הוועדה שיש להיענות למבקשי רישיונות לכלי ירייה, בהתאם לתנאים שנוצרו אף אם מספר המבקשים גבוה יחסית מהרגיל.
- ב. הוועדה סבורה שרישוי עוזקת כלי ירייה ע"י אזרחים לצרכי הגנה ושמירה עצמית חייב להיות מבוקר.
- ג. הקריטריונים להוצאת רישיונות לכלי ירייה לאזרחים המקובלים כיום, עונים על הצרכים.

3. המשך הדיון במצב עיירות הפיתוח

הי"ר י. תמיר:
הוועדות בכנסת מפוצלות בסמכויותיהן; הוועדות השונות עוסקות באספקטים שונים של הנושאים השונים, כל אחת בשטחי פעולתה, דבר המסבך את הענין.

בהצעה שלפנינו אנחנו מנסים לכלול בוועדת הפנים את כל מכלול הבעיות הנוגעות לישובים שבהם אנו דנים, ואנחנו רוצים להניח על שולחן הכנסת מסקנות שיכללו את כל ההערות שהעלה ח"כ פרץ לגבי עיירות הפיתוח. משום כך לא נישאר כבולים לתחומי הנושאים של ועדת הפנים בלבד, כי מליאת הכנסת העבירה אלינו את הנושא בכללותו. יחד עם זה, אין הכוונה להיכנס לתחומים של ועדות אחרות, אלא רק לקצר את הליכי הביורוקרטיה שבין הוועדות.

בישיבה קודמת שמענו דברים מפי נציגת משרד החינוך ומפי אנשי מסו'ת. בעניינים אלה איננו מפרידים בין עיירות הפיתוח בדרום ובצפון.

מספר חברי הוועדה נפגשו עם אנשים משובי הצפון לאחר האסונות שפקדו את הישובים שם. לא יכולנו להזמין לכאן היום נציגים מכל 29 עיירות הפיתוח במדינה, ולכן הזמנו את הנציגים לפי חתך מסויים. ברור שגם היום לא נגמור את הדיון.

י. שחם:
טוב יהיה שאזרחים, כולל משרדי ממשלה, יחדלו להכות "על חטא" על לוח לבו של הזולת. בעיית עיירות הפיתוח איננה ניתנת לפתרון ע"כ שאומרים שהכל בסדר. אני אינני חושב שבעיית ערי הפיתוח היא בעיית השיכון בלבד, אם כי פה ושם יש כמובן גם בעיות של שיכון. משרד השיכון נאלץ להשקיע לא פעם כסף במבני חינוך משום שמשרד החינוך לא השכיל לעמוד במשימות שהוטלו עליו.

מדיניות פיזור האוכלוסיה פירושה פיזור הזדמנויות כלכליות, חברתיות, חינוכיות. בניית דירות במקום כלשהו עדיין אין פירושה מדיניות של פיזור האוכלוסיה, כפי שלמדנו לדעת במשך השנים. כשאינן תשתית תעסוקתית, חברתית וחינוכית - כוח המשיכה של העיירות איננו נבנה ע"י דירה בלבד. להיפך. יש לנו דוגמאות של עיר-רפאים (מצפה-דמון) שיש בה דירות כשבכל הארץ יש מחסור חמור בדירות, והן אינן מתאכלסות. הדירה היא אחד המרכיבים, אבל לא היא שורש הבעיה.

י. שחם:

נוצר מעגל-קסמים: כשאין חשית חברתית - אין כוח משיכה, וכשאין כוח משיכה לא באים בעלי מקצוע לעיירות פיתוח. דרושה תעוזה חברתית וציבורית משותפת גם למחוקק וגם למבצע לומר מהי העדיפות, ולבצע את העדיפות הזאת.

מסרד השיכון בונה 25-30 אלף וירות בשנה, כ-40% מכלל הבניה שלו בערי פיתוח (כולל באר-שבע). אין כל קושי להחליט ולבצע בניה של 70% מכלל הבניה הציבורית בערי הפיתוח. אבל המשמעות היא שאחה בונה עבור זוגות צעירים, עולים ומפוני משכנות עוני לא באיזורי מגורים אלא בערי פיתוח בלבד. מדיניות כזאת גם אם היא ישנה אי-אפשר לבצע על דעת מסרד השיכון בלבד, ואפילו לא על דעת כמה מסרדים, אלא זהו ענין שהמדינה כולה חייבת להילחץ לו.

שנית, הדיבור הכולל על עיירות פיתוח בשלב מסויים הופך לדיבור ללא מדיניות. האוכלוסיה היהודית בגליל למשל בשנת 1961 הייתה 57% מכלל האוכלוסיה שם. בינואר 1973 היא מהווה 53,7% (נפות צפת, כנרת, יזרעאל). כתום מאה שנות התיישבות יהודית בגליל אנחנו עלולים להימצא במצב שהיהודים יהיו מיעוט בגליל. משמעות הנתונים הללו היא שיש לקבוע עדיפות לפיה בשנים הקרובות עושים מה שעושים, כלומר לא עושים דברים אחרים. לא ייתכן לדבר באותה שפה לכולם, להבטיל לכולם אותם דברים. בואו אפוא ונחליט שדגש המדיניות בעתיד הקרוב יהיה בגליל, ובאיזור מסויים בגליל.

ב. ונגר:

מהו אחרוז האוכלוסיה היהודית במרכז הגליל? האין זה זכרון שהוא פחות מ-20%?

בגליל המערבי - כ-5%. יחיעם - 5%, באיזור אילון - 3,9% (סך הכל כ-41,900 תושבים).

י. שחם:

באיזור עכו יש 50 אלף יהודים ו-70 אלף ערבים.

א. גבלבר:

לנו נראה שהגיעה השעה לנקוט במדיניות מעדיפה, מפלה לטובה לא את ערי הפיתוח אלא את הגליל במפורש, אם אמנם מתכוונת המדינה למה שהיא מתכוונת. מסרד השיכון מצידו יקבל מדיניות כזאת בברכה.

י. שחם:

אחת הבעיות של פיתוחם של איזורים, נוסף לכל מרכיבי הפיתוח האחרים, היא קיומה של עיר גדולה המקרינה על מערכת ישובים קטנים יותר. הגליל זקוק למין באר-שבע, עם אוניברסיטה וקרית חרושת; עיר ולא עיירה, שתתן קיום חברתי פסיכולוגי לכללי לכל העיירות שבסביבה.

ג. קשת:

לאיזה חלק מהגליל אתה מתכוון?

י. שחם:

שר השיכון מגיש עכשיו את מדיניותו בנושא זה, ולא הייתי רוצה למסור

הצהרה מוקדמת.

מה שנוגע לעבודת מסרד השיכון בערי הפיתוח: אמרתי שכ-43% מכלל הבניה של מסרד השיכון מתבצעים בערי הפיתוח (לא כולל ירושלים). תכניות מסרד השיכון הן תכניות ייעודיות; אנחנו בונים למטרות מסויימות, לאוכלוסיות מסויימות, ולכן איננו חפשיים לחלוטין לקבוע את מדיניותנו אפילו באותם התחומים שהחלטות המסרד במדיניות הנוכחית מושפעות מקיומן של אוכלוסיות מסויימות באיזורים מסויימים. לדוגמה: משפחות מרובות ילדים ומשפחות הגרות בתנאי מצוקה. מבין 48 אלף משפחות שגרו בסוף 1972 בצפיפות דיוור של שלוש נפשות לחדר ויותר, 13 אלף התגוררו בערי פיתוח. מבין כ-16-17

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
2.7.74

י. שחם:

אלף תושבים שגרו בצפיפות של ארבע נפשות לחדר ויותר - כ-3500 התגוררו בערי פיתוח. לפי הנתונים שבידינו הבעיה הזאת בערי הפיתוח הולכת ופוחחת בקצב מהיר הרבה יותר מאשר במרכז הארץ.

ב.צ. קשת: בגלל בניה או בגלל עזיבה?

י. שחם:

בגלל בניה. יש כאן גבולות לפידת האפשרות של הממשלה להעריך. כשאדם גר למשל בבית-דגן בצפיפות של שמונה נפשות לחדר - מדיניות הממשלה באפקים איננה מעניינת אותו. לא כן לגבי הנושא של זוגות צעירים. מותר בהחלט לקרוא לזוגות צעירים לעבור לגור בערי פיתוח.

נוסף לעצם הבניה, הייתי מצביע על שני דברים שהם המשמעותיים ביותר בסיוע להשתכנות בערי פיתוח. הראשון הוא התשלום במזומנים הנדרש ממשתכן שבא להתיישב בעיר פיתוח. סכום זה נע במספר ערי פיתוח סביב 3,000 לירות במזומן, גם על דירה של 100 אלף ל"י.

המכשיר השני הוא ההלוואות העומדות. כאן אני מקווה שאנחנו עומדים לפני שינוי נוסף. מאז 1968 הכנסנו למערכת הלוואות עומדות שבאות להקל על תושבי ערי הפיתוח. התחלנו ב-4,500 לירות. יש ישובים שהגענו בהם להלוואה עומדת של 18 אלף ל"י. בחמישה ישובים קבענו לאחרונה 15 אלף ל"י. נכון שכיום הסכומים הללו אינם משמעותיים עוד, ואנחנו מעבירים עכשיו ביחד עם האוצר טבלה מתקנת, במטרה שההלוואה העומדת תהווה כ-15% ממחיר הבניה, שזהו אחוז ההשקעה לפיתוח. ובעיקר שבכמה מערי הפיתוח יש לנו כיום בעיה קשה של השקעות לבטחון בבניה, כלומר סוג בניה קשה יותר, הימנעות מבניה בעלת מרכיבים קלים וכדומה.

אשר לבניית מוסדות ציבור - אני מתקשה לדבר על כך היום, לאחר ההחלטות שנתקבלו אמש בממשלה. משרד השיכון כמעט ואיננו פועל בתחום מוסדות ציבור מחוץ לערי פיתוח. כאן התגבשה במשך שנים ביחד עם האוצר מדיניות בדורה. משרד השיכון איננו בונה למשל בריכות-שחיה או אולמות לחתונות אלא בערי פיתוח. מדיניות זו, ככל שהיא מוצדקת, היא בלתי מאוזנת. כי גם בערים אחרות יש אוכלוסיות חלשות, לא פחות. ואני יודע שנושא זה מעיק עלינו, ושר השיכון מתכוון להכניס שינויים בעניין זה, כי איננו יכולים לעמוד בכך. עכ"פ, כיום יש בתקציב המשרד הקצבות למוסדות ציבור מיוחדים לערי הפיתוח.

יש בידי כל הנתונים. אוכל למסור אותם לחברי הוועדה המעוניינים בהם. אעביר אליכם גם תזכיר מפורט בכתב.

הינר י. תמיר:

לקראת סוף הדיונים נזמין אלינו את שר המסחר-והתעשייה, שהוא יו"ר ועדת

השרים לעניין ערי הפיתוח.

א. הרליץ:

לפני המלחמה הייתה ועדה כזאת גם בדרך של מנכ"לים.

מ. מנדלבאום:

ברעת שר מסורת לחודש גם את הוועדה הבינמשרדית הזאת.

א. בן-יעקב:

הבעיה המרכזית של מעלות ושל ערי הפיתוח בגליל, בעיקר אלו הנמצאות על קו העימות, היא שאנחנו נמצאים בשולי תודעת הציבור והמסד כאחד. כשקורה מה שקורה - אתה נתקף גלי הזדהות ואהדה עד שאינך יודע מה לעשות. ואחרי כן אנחנו נשארים שוב לבד, מתמודדים עם בעיותינו בעצמנו.

ראשי חמש ערים בצפון - מעלות, שלומי, חצור, קריית-שמונה וצפת - הנמצאות על קו העימות, קיבלו מספר החלטות: ראשית - חברותנו במרכז השלטון המקומי ובוועדת ערי הפיתוח שליד מותנית בהקמת ועדה מיוחדת ליד מרכז השלטון המקומי, שתעסוק בנושא איכלוס הגליל, ובמיוחד בישובי קו העימות. כי הגענו למסקנה שהדוברים הכי טובים בעניינינו נהיה אנחנו בעצמנו.

החלטה נוספת: לדרוש מהממשלה למנות שר מיוחד לענין איכלוס הגליל, ושהממשלה תכנס ישיבה מיוחדת ותדון במצב הערים היהודיות בגליל הערבית. מפני שהגליל הוא ערבי. זה שנים שאנחנו מתריעים, תורבעים ומנסים לזעזע, ועכשיו שמחתי לשמוע ששרד השיכון מאמץ לו את תכניותינו מלפני 12 שנה: להפנות את עיקר המאמץ לגליל. יחד עם זה, הדבר לא יהיה בר ביצוע אם לא תהיה יד מכוונת ומושכת בחוטים, שחתן תשובה למעגל-הקסמים שהזכיר מר שחם. ואני מסכים שפיזור האוכלוסיה איננו ענין של משרד השיכון בלבד.

מיד לאחר שפקד אותנו האסון כתבנו מכתב חריף מאוד לשר הקליטה ולכל השרים שיש להם נגיעה בדבר. כתבנו בו שאין התייחסות במשרדו להחלטת הממשלה להקים במעלות ישוב עירוני שימש מרכז עירוני לישובי הסביבה; שלפי קצב העולים המופנים למעלות - משפחה אחת בכל שנתיים - לא יקום בה לעולם ישוב יהודי; שיש שתי החלטות בממשלה שמבחינת משרד הקליטה מעלות אבק במגירות: התכנית לייחוד הגליל והתכנית לפיזור האוכלוסיה; שהמכתב הזה הוא אמצעי לחץ, ושנמצאים אתי בירושלים מאות מפגינים שלא יחזרו למעלות אלא אם כן יובטח להם ששרד הקליטה יבנה במעלות וידאג לאכלוסה; שהגענו לקצה גבול היכולת לסבול את יחס הזלזול של המשרד כלפי עירנו; ושאנחנו רוצים תשובה מיידית לשאלות הבאות: א) האם משרד הקליטה מחרימ אותנו בכוונה תחילה; ב) מתי נעלה על מפת הקליטה של מדינת ישראל - ועוד ביטויים חריפים מאוד באותו מכתב. אני מצטער שהמכתב כה חריף, אבל זהו המצב לאפיתו. חשבנו שהגיע הזמן שמעלות והגליל, ובמיוחד הגליל המערבי-ערבי, יהיו חלק בלתי נפרד של מדינת ישראל.

הרשו לי להיות ציני: היום יש כבר

הפרדת כוחות בצפון. וכשיתחילו לזוז - איזו זכות מוסרית תהיה לנו לומר שאנחנו לא זזים מהגליל המערבי שהוא ערבי? עכ"פ, זאת הרגשתי שלי.

נמאס לנו לנסוע יום-יום, שעה-שעה,

חמישה-שמונה יהודים באוטו כורס עם 40-45 ערבים. אנחנו רוצים להיות אזרחי מדינת ישראל. ואם אמנם המספרים שמענו מר שחם נכונים - זהו הממוצע בגליל. יש בגליל מקומות שבהם אנחנו מיעוט שבמיעוט, ואי-אפשר להיות כך לאורך זמן.

מה פירוש התכנית לייחוד הגליל?

האם זה מסך חסר-ערך, או שזהו צו השעה? אני רוצה לדעת מה זה, ממה זה מורכב, מה התשובות שהתכנית נותנת לבעיות של הגליל המערבי.

ב-31.12.72 הכין משרד הפנים מסמך,

תכנית מעובדת של הממשלה, שם נאמר שבמעלות-תרושיחא יקום מרכז עירוני עם אוכלוסיה של 35 אלף תושבים באמצע שנות ה-80. במסגרת המרכז העירוני הזה יקומו מספר מפעלים איזוריים, עם פירוט: בי"ס תיכון איזורי מקיף, וכו'. זאת החלטה, ויש על כך מסמך. אבל את ביה"ס האיזורי המקיף מקימים בצומת כברי, בטענה שאני לא מספיק חזק ואני קבוצת-לחץ לא רצינית, שלהתיישבות העובדת יש יותר כוח. זכותה של ההתיישבות העובדת וחובתה לקיים מסגרות חינוכיות לבניה. אבל למה על חשבון ערי הפיתוח? ולמה בניגוד להחלטות הממשלה?

אחמול אושר בי"ס מקיף למעלות.

מר רש:

למה אתמול? למה לא לפני האסון?

א. בן-יעקב:

יושב לפניכם אדם שהוא משוגע לרעיון ייחוד הגליל, ואני לא אנטוש אותו. ואני מדבר אך ורק בשם ערי הפיתוח בגליל. ב-20 ביוני אמרנו לשר החינוך: אם אצטרך לשכב לפני הבולדוזר שמכשיר את הקרקע להקמת ביי"ס התיכון בכברי - אעשה זאת באהבה. ואז נתנו לנו את ביי"ס התיכון שלנו. אחרת אי-אפשר להשיג דברים. ובשבילנו ביי"ס תיכון הוא לא רק ביי"ס תיכון. במעלות-תרשיחא יש כ-6,000 תושבים, כשני-שליש יהודים ממעלות ושליש ערבים בתרשיחא. בתרשיחא יש ביי"ס תיכון מקיף מוכר, עם 560 תלמידים, שנחשב לאחד הטובים במסגרת הערבי בארץ (אגב! בעל זכויות של ביי"ס תיכון בעיר פיתוח). ואילו במעלות יש ביי"ס תיכון לא מקיף, תלת-שנתי, שלומדים בו 58 תלמידים. החלטנו אפוא עכשיו שלא נותר על תביעותינו הלגיטימיות. נעשה כל מה שאפשר במסגרת החוק. אנחנו רוצים בסך הכל לסייע למדינת ישראל לבצע את החכניות שאתם החלטתם עליהן. אנחנו נבצע את ייחוד הגליל; אתם רק תחננו לנו.

המצב בכל השטחים האחרים דומה למצב בחינוך. 15% מן התלמידים שלנו הם תלמידים חריגים, בכיתות-קלט ובכיתות סיפוליות. אלה הם חילי המחר שלנו. האין לנו זכות לתת לצה"ל את הטובים, את הטייטסים? האם אנחנו חייבים לספק לצה"ל שנה אחרי שנה את שואבי-המים וחוטבי-העצים?

איננו רוצים בזה. או שיחליטו שהמכתב המסכם את התכנית למעלות היה משגה, או שיבצעו את התכנית ויתמודדו עם הבעיות. אנחנו מצדנו כשלנו. יש לנו דצון, אבל אין לנו כוח להיות בורדים במערכה הגדולה הזאת.

אשר לבעיית הבטחון ולמקרים שקרו: מעלות היא ישוב בן 3500-3700 איש היום (איש איננו יודע מספרים מדויקים), שהם שארית של גלי עליה שונים ב-17 וחצי שנות קיומה של העיירה. הגיעו אלינו למעלה משלוש רבבות אוכלוסים, ונשארו 3500, ואינני צריך לספר להם מי עזב ומי נשאר. אנחנו שארית, משקע, אנחנו אוכלוסיה הרמוגנית, ואנחנו סיעוט בגליל. בביה"ס העממי של אחת השכונות שלו לומדים 530 תלמידים - והיא שלישי מן הישוב - ואילו בביה"ס התיכון לומדים 58 תלמידים בלבד.

כשקרה האסון בקריית-שמרנה, יש בה 18 אלף תושבים - הוא התפזר על פני אוכלוסיה גדולה יותר. גם בנהריה בת 30 אלף התושבים, עם סוג האוכלוסיה של נהריה, התפזר האסון על פני מספרים גדולים יותר. אבל כשאסון כזה מונחת על האוכלוסיה של מעלות - אנחנו משקמים היום את השכונה שבה נרצחה המשפחה האומללה בעזרת 12 פסיכיאטרים ופסיכולוגים. באיזה מקום נוסף בארץ יש דבר כזה?

המצב קשה מאד. אנחנו נמצאים על עברי פי פחת ממש. ואם נצטרך כדי להשיג את מטרותינו לעשות זאת במסגרות אחרות - לא נהמס; במסגרת החוק כמובן. לא נותר על תביעותינו הלגיטימיות. לא ייתכן מצב שממעלות לכרמיאל, האיזור הנסייפה בארץ (ואדי תופין), 28 אלף דונם בלב בלה של מדינות ישראל, השטח כולו הוא מחוץ-לתחום ליהודים, כי חסרים בארץ 3,5 מיליון לירות לסלול כביש בן 12 ק"מ.

יש כבר החלטה על כך.

מר רונגר:

ממתי? מ-1972 עד 1974 כתבתי בכל כמה

א. בן-יעקב:

חודשים מכתב לראש הממשלה. אחרי המיקוש הראשון כתבתי שכאשר יהיה מיקוש שני היהודים וסתלקו מתפן. בא המיקוש השני, והשלישי. 28 אלף דונם נמצאים בשליטתם של ליסטטים או של מחבלים; יהודים אינם מתקרבים לשם, כי צה"ל שם בקצה השביל גדר עם שלט "סכנה מוקשים", וחסרים בארץ 3,5 מיליון לירות. קחו אותם מאוטווקרס, מורד, מנתיבי-נפט; מה זה מעניין אותנו? אני חייב למצפוני ולבוחרים שלי, ולא לאף אחד אחר.

זאת הרגשתנו. והסגנון הוא פועל-יוצא מהרגשתנו זו. לא הרי ערי הפיתוח בדרום כהרי ערי הפיתוח בצפון. לא הרי עיר פיתוח בת 100 אלף תושבים כעיר פיתוח בת אלפיים נפש, וחייבים לעשות הפרדה. עם כל חשיבותן של ערי הפיתוח שבדרום - מצבן שונה.

א. בן-יעקב:

ואם אמנם איכלוס הגליל הוא משימה לאומית - צריך להפריך בין הגליל
והדרום, בין ערי פיתוח גדולות וקטנות.

בסיום דברי ברצוני להזמיןכם לבקר
במעלות, בשלומי ובחמשת ישובי קו העימות, כדי שתראו את הדברים מקרוב.

היור' י. חמיר:

אני מכיר את מר בן-יעקב לא מהיום,
ואני רואה שחל בו שינוי, ולצערי לא
לטובה, מבחינת ההתרחשויות שהטביעו את אותמן עליו. למרבה הצער יש הרבה
אמת במה שאמרת. כולנו מצויים לפשפש במעשינו לגבי כמה וכמה סדרי
עדיפויות בחיינו, ולא אפרט. עשית רושם עמוק על חברי הוועדה בהצגת
הדברים. אנחנו מקבלים את הזמנתך, ובאחד הימים נבקר אצלכם.

ע. לביא:

במסגרת המדיניות שלנו לקלוט את
העולם ולפזר אותם בערי הפיתוח - שילוב
של קליטה נאותה עם עקרון פיזור האוכלוסיה - עשינו בשנים האחרונות מאמץ
בביר. הפעלנו, בשיתוף עם צוות לא קטן מעיירות הפיתוח, מחקרים, חכנויות,
בדיקות וכו'. כל עיר פיתוח שפרצנו אותה לקליטה עליה נבדקה מבחינת
אפשרויותיה בשטח היור, החינוך, תשתית השירותים המוניציפליים וכו',
ואנחנו ממשיכים להפנות לא מעט עולים לערי הפיתוח. אבל המצב קשה מאד,
וגם נותן פה ושם אותות לא טובים לקליטה, וגם לעצם העליה.

זה מספר שנים שאנחנו מפעילים כ-40%
מן הבציה לשיכון עולים אל ערי הפיתוח. עוד כ-10% בירושלים, ו-50%
בארץ כולה. לצערנו, הפרופורציה ירדה ב-1974 עקב בעיה מיוחדת של דירות
מושכרות במרכז הארץ. כי לצערנו לא ניתן היה להשיג דירות בשכירות
במקומות אחרים, והתחייבנו כלפי העולים שאיכלסנו בדירות השכורות במרכז
הארץ דירת קבע באותו איזור.

א. הרליץ:

כמה אחוזים מן העולים עוברים דרך
מרכזי קליטה?

כשליש.

ע. לביא:

יש לנו היום כ-5,000 דירות מושכרות
מאוכלסות, מהן כ-4,000 בגוש דן. אנחנו נאלצים אפוא לתת אחוז יותר
גדול של דירות בבניה לגוש דן, לא כמדיניות אלא כדי לעמוד בהבטחותינו
לעולים הללו. אבל איכלוס ערי הפיתוח ע"י קליטת עולים בהן גדול בשנים
האחרונות. ב-1971 הכנסנו כ-26% מן העולים לדירות קבע בערי פיתוח.
ב-1972 - 37%, וב-1973 - קרוב מ-50% מכלל הדירות הקבועות.

היור' י. חמיר:

האם אתה מסוזה בענין זה את אשדוד
לשלומי וכרמיאל?

ע. לביא:

הצלחנו להגיע בחלק גדול מערי הפיתוח
לריכוז של 200 עד 700 משפחות עולים
בשלוש השנים האחרונות. ומאחר שעיקר העליה היום היא מבריה"מ - אותו
מאפיין קיים גם בערי הפיתוח. (העולים מגרוזיה ומבוכארה מהווים כ-30%
מכלל העולים מבריה"מ; אותו יחס קיים גם בערי הפיתוח).

עם כל המאמץ הזה נקטנו בקו שהתחלנו
במספר ערים, ולאט-לאט אנחנו מרחיבים את המעגל. כי אי-אפשר לפזר
את הבניה בכל עיר, ולהקים כאן 50 דירות ושם מאה דירות, אלא חייבים
לרכז את המאמץ קודם במקום אחד, ואח"כ לעבור למקום אחר. אלא שהפתרון
שלנו הוא יכולת הקליטה הסבירה של עיר הפיתוח. עדיין איננו מפעילים
דירות בכל ערי הפיתוח, גם לא בגליל. כי יש בינינו ערים שכיום עדיין
אינן בשלות לקלוט 50 עולים.

ע. לביא:

למרות הכל יש לנו הצלחות, אבל יש גם כשלונות. כיום יש לנו מחסור חריף של דירות לעולים, כמעט בכל חלקי הארץ. לעומת זה, יש 3-4 ערי פיתוח שבהן יש לא מעט דירות, ואיננו מצליחים לאכלס אותן בעולים, למרות מאמצינו. למשל: דימונה. יש לנו היום בדימונה 250 דירות ריקות, כמעט גמורות, וקצב האיכלוס בה קטן מאד. (חלק מהדירות הפכנו למרכזי קליטה ומעונות-מעבר).

כשאנחנו מדברים על פיזור אוכלוסיה, אנחנו עומדים בפני מספר קשיים: (1) הרכב העליה, גם מהמערב וגם ממזרח אירופה. כ-40% מהעולים הם בעלי השכלה אקדמאית. רק חלק קטן מהם יכול היום להיקלט בערי פיתוח;

(2) בתוך האוכלוסיה הזאת יש כ-15%-10% משפחות פרובלמטיות, או אנשים בגיל מתקדם, אלמנות וכו', שאנחנו משתדלים שלא להפנות אותם לערי פיתוח. כלומר, כ-50% מן העליה איננה מתאימה לאיכלוס בערי פיתוח. יש לא מעט ערים שאין בהן היום סגוון תעסוקתי, או שרמת השכר בהן נמוכה ביחס למקובל במרכז הארץ.

ב.צ. קשת:

כשטענתי אני שהשכר המשתלם בעיירות הפיתוח איננו זהה לשכר המשתלם

במקומות אחרים - טענתי זו הוכחה.

ע. לביא:

אין משלמים בערי הפיתוח מתחת לתעריפים ההסתדרותיים המקובלים. אלא שבמרכז הארץ משלמים מעל לתעריף. ונוסף לכך - הרכב המפעלים. דימונה עדיין בנויה על תעשיית טקסטיל, שהיא מן הזמוכים בענפי המשק הישראליים.

אנחנו עובדים במשולב עם מסו'ת בנושא זה. נעשות פעולות, אבל עדיין לא הגענו למצב שפיר.

קושי שלישי: יש מן הערים שעדיין רמת השירותים בהן איננה מתאימה ליכולת ולציפיות של העולים. יש ערי פיתוח שבהן עדיין חסירות מלמדות בביה"ס. ועולים חדשים - כמו ותיקים, כמוני אני - לא ירצו לבוא למקום כזה. ואם במעלות אין ביה"ס תיכון - זהו קושי לקליטת עולים.

העולים היום באים ברובם מערים גדולות, עם שירותים מוציפליים מפותחים מאד. העולים מבריה"ס במיוחד רגישים לחיי תרבות ורוח. וכשאתה מפנה אותם לעיר פיתוח ששם השירותים הללו אינם מפותחים - נוצרים קשיי קליטה רבים. מה גם שבשנים הראשונות הם מנותקים גם מבחינת שפה ותרבות. הם שונים מאתנו מאד, אם כי נעשות פעולות רבות בשטח זה לגבי העולים.

קושי נוסף: בחלק מערי הפיתוח

השירותים הצמודים לשיכונים הנבנים מפגרים מאד. ואם ברמת-אשכול קשה לחיות בלי חנות סמוכה - בנצרת מכביד הדבר עוד יותר כשאתה צריך ללכת קילומטר-וחצי עד לחנות. הבעיה חריפה פחות בערים הגדולות, אם כי פה ושם היא קיימת גם בהן. כי שם יש שירותים קיימים. ואילו לרובע חוש בעיר פיתוח אין שכנים שאפשר לגשת לקנות אצלם.

עם כל המאמץ העצום שהשקענו ואנחנו משקיעים בנושא זה, הלכנו בדרך של הרחבת המעגל משנה לשנה. אם התחלנו לאכלס את דימונה או מגדל-העמק בעולים לפני 4-5 שנים - עכשיו הגיע תורה של ירוחם. בשנה האחרונה מתחילים לאכלס את ירוחם בעולים, בקשיים לא מעטים. הדבר נכון גם לגבי קרית-שמונה, טבריה וכו'. אנחנו מרחיבים את המעגל, אבל לא היינו רוצים להגיע למצב של תחלופה גדולה של עולים, דבר שמשאיר משקע בעיר ונותן לה את צביונה. אנחנו עושים מאמץ להפנות עולים מתאימים לערים מתאימות.

ב.צ. קשת:

אין זה מתיישב עם העובדה שאתם שולחים את העולים למקומות שיש

בהם דירות פנויות? אתם מקבלים למשל הודעה שבירוחם יש היום 50 דירות - ושולחים לשם 50 עולים, דבר שמוציא מכלל אפשרות הכוונה כלשהי. פגשתי למשל בעיר פיתוח בדרום מהנדס שעבד כסבל, משום שבמקרה היו שם דירות.

ע. לביא:

הפרוגרמה של שיכון עולים מתואמת גם עם משרד השיכון. זאת איננה תכנית שמכתבת לנו בלעדית ע"י משרד השיכון. אם כי יש לנו קשיים בתיאום. יש מגעים כל הזמן עם המשרדים הנוגעים בדבר. אבל צריך לזכור שבניה נמשכת שנתיים. אם מסו'ת אומר שתוך הזמן הזה יוקם במקום גם מפעל - קורה שהמפעל לא מוקם, ואז כשאנחנו עומדים לקבל גל של דירות בעיר פיתוח - אנחנו עורכים בדיקה מדויקת באותה עיר, מה היא מסוגלת לקלוט. ואנחנו משתדלים לכוון את העולים בשדה התעופה עפ"י החומר הזה. אנחנו נעזרים גם במשרד העבודה.

נכון שאנחנו צריכים לשם כך רזרבה גדולה מאד של דירות גמורות, כדי שנוכל להתאים את הדירה לעולה, הן מבחינת העסקה, גודל המשפחה, גודל הדירה וכו'. ובדרך שכלל שמלאי הדירות קטן יותר - הגמישות שלנו קטנה יותר. בענין זה מצבנו לא טוב, אבל למרות זה אנחנו עושים מאמצים שלא להגיע לאבסורדים, שלא לשלוח מהנדס אניות לירוחם.

במקום זה שלחתם אותו לשורות.

ב.ג. קשת:

ע. לביא:

זה לא מדויק. הלכה לשם חמולה של חמש משפחות, כשהוא היה אחד מהחמש. אינני אומר שלא נעשות שגיאות בשדה-התעופה. אנחנו במחוז משתדלים לתקן אותן, ככל שיכולים. ויש לא מעט העברות מערי פיתוח למרכז הארץ או לערי פיתוח אחרות. באפקים קלטנו כ-100 משפחות, מהן העברנו אחדות לישוב אחר, כי ידענו שלא ייקלטו באפקים.

אנחנו מגלים בדרך כלל נוקשות רבה בהעברת משפחות עולים מעיירות פיתוח למרכז הארץ. הדרישה לעבור למרכז הארץ חריפה מאד. העולים טוענים שבמרכז יש תעסוקה יותר מגוונת ורמת שכר גבוהה בהרבה, ושם יש להם גם קרובים וכו'. יש גם נימוקים חברתיים ותרבותיים. האמת היא שלמדנו שיש כמה תנאים הכרחיים לקליטה טובה של עולים בערי הפיתוח. תנאי חשוב אחד: הקליטה החברתית. אפקים למשל אינן בה מגוון תעסוקתי גבוה. הוא הדין ברמת השכר. יחד עם זה, יש שם שביעות רצון יחסית של עולים, משום שאנשי המקום עושים מאמץ עצום לשלב את העולים בעיירה. לצערי הרב הדבר לא נכון במקומות אחרים. יש עיירות שיש בהן אדישות מוחלטת לעולים, וכתוצאה מכך העולים נוטשים אותן. למשל: דימונה. קרוב למאה משפחות נטשו את דימונה, וזה כשמשרד הקליטה לא מקצה להם דירות במקומות אחרים. באור-יהודה יש היום 2-3 משפחות היושבות בדירת עולה שעלה לאחורונה, כי עזבו את דימונה על דעת עצמן. אילו הלכנו לפי לחצים של העולים וקרוביהם - היינו צריכים להקים מגדל-בבל בתל-אביב.

אני רוצה להעלות כמה רעיונות בנושא זה, איך אפשר להגביר ולייצב את הפניית העולים לערי הפיתוח.

ב-1973 התאכלסו בערי הפיתוח קרוב

ל-5,000 משפחות עולים. זה לעומת כ-800 משפחות ישראליות שעברו לגור בערי הפיתוח. גם כיום העלייה היא אפוא הגורם העיקרי בהגדלת ערי הפיתוח. יש עיירות שכבר הגיעו לריכוז של כ-700 עד אלף משפחות עולים, מדרום-אמריקה ומבטיה"ם. למדנו לדעת שההתחלה, 30 המשפחות הראשונות, היא הקרח שיש לשבור אותו. אם יש קליטה טובה של אלה - הבעיה אח"כ קלה יותר, ואנחנו מרחיבים אפוא את המעגל בצורה הדרגתית.

הבאנו תכנית לפני הוועדה לערי

פיתוח. אי-אפשר יהיה, לדעתנו, להעביר עולים לערי פיתוח ללא מאמץ משולב של כל המשרדים האחרים. מאחר שהמשאבים העומדים לרשות הפעולה הזאת ומפעלים המוכנים לעבור לאיזורי פיתוח הם מצומצמים למדי - המסקנה היא שצריך אולי להתרכז קודם כל בחלק מערי הפיתוח, ולאחר שנה-שנתיים לעבור לערי פיתוח אחרות, כשהראשונות כבר מושכות עולים מכוח עצמן. כיום מזרימים לכל עיר פיתוח נוסא מסויים, ויוצא שאנחנו מפזרים את המאמץ מבלי שנצליח להגיע לעיר פיתוח מסוג צאר-שבע שמצליחה למשוך עולים מכוח עצמה. מה שנוגע לבאר שבע - אני בעד זה שבאר-שבע תמשיך להישב בעיר פיתוח, משום שהיא אלטרנטיבה לת"א, לא לדימונה. היא קולטת לא מעט אקדמאים. הסיבה היא שירותים מוניציפליים ושירותי חינוך, לאו דווקא בגלל גודל המקום.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה
2.7.74

מה תעשה במקומות האחורים בתקופת
"ריכוז המאמץ" במקומות מסויימים?

ב.צ. קשת:

אני מודה שזוהי הכרעה פוליטית קשה.
השאלה היא אם במשאבים שלנו אפשר
להתפזר על כל הערים בעת ובעונה אחת, כשלא כולן מסוגלות לקבל את
הקליטה.

ע. לביא:

יש לנו נסיון דומה עם פיתוח השירותים.
נהגנו כך בשנים האחרונות, ובהצלחה.

מר רותם:

התמריצים היום לגבי עליה בעיר פיתוח
לעומת ערי החוף אינם מספיקים.

ע. לביא:

למרות שבאחרונה הרחבנו מאד את התמריצים לעליה בערי פיתוח. למשל:
עולה יכול לקבל הלוואת ציור ראשונה (למקור, מכונת כביסה וכו') בסכום
של עד 1500 לירות בערי החוף. בעיר פיתוח אנחנו נותנים לו 2500 ל"י,
כש-40% מזה הופכים למענק אם העולה נשאר בעיר הפיתוח לפחות 4 שנים.

האם לא הוכח שתמריצים כאלה אינם
נותנים כל תוצאה? כי מה שמעיק עליהם
איננו הפריז'יור הגדול או הקטן, אלא חוסר השירותים.

א. הרליץ:

אמרת שהתמריצים אינם מספיקים.
והתמריץ הוא דבר נוסף, שצריך להשלים
את המעגל; הוא לא צריך לבוא במקום דברים אחרים.

ע. לביא:

הלחץ המופעל עלינו לתת לעולים
דירות דווקא במרכז הארץ הוא עצום, החל באישי ציבור וכלה בקרובים
ובהתאחדויות למיניהן. לחץ קשה מופעל עלינו ע"י קרובים ואישי ציבור
לגבי משפחה קונקרטיה זו או אחרת, והעולים מאמינים לאותם קרובים יותר
מאשר לנו. ואם אנחנו רוצים להתגבר על כך - הכרחית פעולת הסברה
בציבור הישראלי, ונכונות מצידו לסייע בידינו.

והנקודה האחרונה: הנכונות של
אנשי המקום בערי הפיתוח לקלוט את העולים. בלי עבודה רצינית מאד של
אנשי העיירה עצמם - הקליטה לא תלך. ובענין זה יש גם כיום שוני רב
בין עיר פיתוח אחת לשניה.

א. הרליץ:

יש לי רושם שאנחנו מקילים על
הציבור, ועי"כ שהקמנו את משרד
הקליטה שחרנו את הישוב כולו מאחירות לקליטה. ונראה לי שמשרד
הקליטה אינו עושה די כשטח זה של מעורבות הציבור כולו בקליטה.
נדמה לי שאף אחד מראשי הערים היושבים כאן היום איננו חבר במועצת
הקליטה הציבורית.

גם לא בוועדת השרים לפיתוח.

י. מאיר:

אם אתם רוצים שראשי הציבור ישתפו
במשימה הזאת, שבלעדיה לא נאכלם לא
את הגליל ולא את הנגב - צריך להציע לשר הקליטה לכנס את מועצת
הקליטה, ולברוק מחדש את הרכבה.

א. הרליץ:

הייתי מבקש לקבל את רשימת חברי
המועצה הציבורית לקליטה. ואולי
אפשר לקבל גם נתונים על הפניית עולים לעיירות פיתוח, עזיבתם, וכמה
מהם עזבו בברכת משרד הקליטה.

ב.צ. קשת:

היו"ר י. תמיר:

יש רשות משותפת עם הסוכנות לקליטת עליה, בהשתתפות שרי האוצר, הבטחון, ההסברה, החינוך והתרבות, העבודה, קליטת העליה, השיכון, והשרים גלילי והפורזנר.

ב. ונגר:

אינני מזדהה עם חלק גדול מן הדברים שאמר כאן מר בן-יעקב. הייתי רוצה לנגוע במספר דברים כלליים לערי הפיתוח כולן, ולהקיש מכרמיאל.

דובר כאן על אחוז של יהודים לעומת בני מיעוטים. ברדיוס של 15 ק"מ מסביב לכרמיאל יש היום כ-80 אלף ערבים, מול כ-7,000-8,000 יהודים. בהקמת כרמיאל היו מטרת ברורות: היא הייתה צריכה לשמש כעיר מרכזית הן לאוכלוסייה הערבית לצרכי מתן שירותים (במקום עכו וחיפה), והן כעיר יהודית מרכזית בלב הגליל. אני אינני שותף לדעה שלא נעשה בערי הפיתוח ובגליל מבחינה זאת. אני חושב שנעשתה עבודה ברובה, אם כי נעשו כמובן גם שגיאות. היום היו צריכים להיות בכרמיאל, לפי התכנית המקורית, כ-20 אלף נפש, במקום 8,000 שיש בה היום.

אינני יודע באיזו הצדקה הדביקו למי שהדביקו את התו של "ישור עימות". אני לא הייתי מציע לאמץ את שיטת הלחץ והרגשיות, שמי שצועק יותר - מקבל יותר. בנושא זה חייבת להיעשות עבודה מדעית, והקריטריונים לערי הפיתוח צריכים להיקבע לא ע"י לחץ. בכרמיאל היו חמישה פגיועים בשנתיים האחרונות; בין היתר - עליות על מוקשים בתוך איזור הבניה, פיצוץ מבנה תעשייה ופיצוץ גשר. מעט מאוד נאמר על כך בעתונות. ולשמחתי הרבה ממשיכים לבנות בכרמיאל, וממשיכים לרצות לבוא אליה. אני נמצא 15 ק"מ מהגבול; צפת - 30 ק"מ, וחצור 20 ק"מ. צריך אפוא לבדוק כל נושא ביסודיות.

אני מאמין שניתן לאכלס את הגליל; ניתן לעשות משלומי עיר ונתיחן לעשות ממעלות עיר. זה לא ניתן מהיום למחר, אלא אם תהיה תכנית ברורה ומוגדרת, שיעסקו בה לא עסקנים, והתשתית תיבנה ע"י ועדה מקצועית. אינני יודע כמה מן השרים הם פסיכולוגים וכלכלנים, סוציולוגים וגיאוגרפים. אינני חושב שהקמת עיר מרכזית בגליל צריכה להיקבע בישיבה של שעתיים של ועדת שרים לעניינים כלכלה. צריך לבודק מקום שיש לו הנתונים הבסיסיים וההצדקה הכלכלית, הדימוגרפית וכו', ולא לפי שיטת הרגש והלחץ. לכן הייתי מציע שוועדת הפנים של הכנסת תהיה היוזמת של דעיון כזה, של הקמת ועדה מקצועית, ולא לחת לוועדת השרים לקבוע דברים כאלה לפני שיערך מחקר יסודי בנושא.

אינני מתחמם בחיוב לקביעת שר מיוחד לאיזור הצפון. אני חושב שכל מדינת ישראל היא איזור עימות, אם כי הגליל צריך לקבל עזרות בגלל מצבו הדימוגרפי והמיעוטי היהודי שבו, ומשום שיש שם מספר עיירות שצריך להרים אותן כי מצבן קשה, ולא משום שהן בקר גבול זה או אחר. גם בירושלים ובת"א היו פגיועים, ואיננו יודעים מה יהיה מחר. לא כל פ"י שצועק יותר - צורך יותר.

יש עיירות פיתוח שהוכיחו כושר קליטה, והן שקטרת יחסית. אני אינני יודע איך אגיב אם יחליטו שעל חשבון כרמיאל תיבנה שלומי או מעלות. אני חושב שיש מקום גם לשלומי וגם למעלות, וגם לכרמיאל, לאפקים ולדימונה. אין מקום במסגרת ערי פיתוח לאשדוד, לא לבאר-שבע ולא לאשקלון. לא אכפת לי אם באר-שבע מקבלת דיור על חשבון תל-אביב, אבל לא על חשבון כרמיאל, שלומי או מעלות ואפקים. צריך להגדיר מה זו "עיר פיתוח". באיזו הצדקה אני מתמודד היום עם באר-שבע על כושר הקליטה של העולה? אני למשל לא נמצא כלל על מפת הפיתוח של משרד הפנים; יקנעם - כן. אינני חושב שהמכתב שהזכיר כאן מר בן-יעקב הוא תעודת כבוד לערי הפיתוח.

כרמיאל עומדת היום בפחות ממחצית מספר האנשים שהיו מיועדים לה. הרבה ביטיתי בלור ער שהצלחנו למשוך את שלושים משפחות העולים הראשונות. לאחר שנתיים-וחצי של קליטה יש לנו היום כ-700 משפחות מבריה"מ. בזמן המלחמה הגיעו לכרמיאל 50 משפחות לויור ארעי, משפחות שהיו מיועדות להיקלט באיזור ת"א. 46 מהן החליטו להשאר בכרמיאל, למרות שמשרד הקליטה עמד בהבטחתן והציע להן לעבור לת"א.

ב. ונגר:

הענין של איכלוס הגליל חייב להיעשות במאסות. צריך לקבל החלטה ברורה שלא לבנות בשלוש השנים הקרובות דירור לעולים באיזור החוף, ואז יוזמו המשאבים לאיזור הגליל.

ב.צ. קשת:

אבל שמעת שיש 5,000 דירות שכורות עם התחייבות להשאיר את היושבים בהן באיזור ת"א.

ב. ונגר:

שמעתי על כך. אבל אם אנחנו מורעים לכך שאי-אשר לחלק את העולים בצורה שווה בין כל המקומות - צריך לחתוך באיזה מקום, והגליל חייב לקבל את מלוא המשאבים, וזה צריך להיות על חשבון משהו; על חשבון אשדוד שקיבלה אלפי דירות במשך השנים, על חשבון אשקלון ועל חשבון באר-שבע. אם אני מסוגל היום לקלוט 300-400 משפחות לשנה - אין סיבה שלשנה הבאה לא יבנו אצלי אלף דירות לעולים, במקביל עם תעסוקה ובמקביל עם מוסדות חינוך.

לפני שלוש שנים הוחלט להעביר את תקציב מבני החינוך ממשרד השיכון. זה היה אסון לכל ערי הפיתוח. מבין ארבעה בתי-ספר - שלושה עומדים בלי פיתוח, בלי גדר, זה כבר שלוש שנים. חייבת להיות החלטה ברורה ששכונה נבנית ע"י משרד השיכון ביחד עם התשתית, עם הפיתוח ועם החינוך. כי אחרת נהיה תמיד במצב שיש לנו דירה בלי השירותים שמסביבה.

הייתי מבקש מאד שבמסיורכם הקרוב

תבקרו גם בכרמיאל.

ב.צ. קשת:

היום יש דירות פנויות בכרמיאל?

ב. ונגר:

היום אין דירות בכרמיאל.

הי"ר י. תמיר:

אני חושב שקיבלנו היום מושג די נרחב על הבעיות. בזה עוד לא גמרנו את

הדיון בנושא. אתם תוזמנו שוב.

י. בנטוב:

בענין איזור עימות: ישראל כולה היא איזור עימות אחד. מדברים על ייחוד הגליל. אם רצועת עזה תסופח למדינת ישראל - צריך לחשוב כבר עכשיו על ייחוד הנגב. כי אם בגליל מדברים על 53% יהודים - אני חושב שבנגב יש כבר היום 60% ערבים, כולל רצועת עזה, הברואים וכו'. היהודים בנגב הם מיעוט קטן יותר מאשר בגליל, והשטחים בנגב הם נרחבים. משום כך אינני חושב שצריך להפריד בין עיירות הפיתוח בגליל ובנגב. כולן חייבות חינוך במספרים לא רגילים. נכון שנעשו דברים גדולים ועצומים מכל הבחינות בערי הפיתוח. בחינוך הכירו בערי הפיתוח כבמקומות קריטיים, והוזמנו אליהן תקציבים לכל הנושאים שאנחנו בערי הפיתוח דרשנו עבורם תקציבים. (ואני מדבר לא על בינוי אלא על תפעול מערכת החינוך והעלאת הרמה).

א. גבלבר:

כמה תושבים יש אצלך באפקים?

י. בנטוב:

11 אלף תושבים. העיירה קיימת זה 19 שנה. מבחינת פיתוח פיזי מעלות ושלומי, אפקים ונתיבות, וגם ירוחם, הוכרו בשנה שעברה ע"י משרד הפנים כיישובים קריטיים, וקיבלנו דחיפה כספית ממשרד הפנים שעד היום לא ניצלנו את כולה. הבעיה של פיתוח פיזי היא בעיית פיתוח השכונות שהוקמו לפני שנים. בשיפור פני העיר, גנים וכו' נעשה הרבה.

הבעיה הקשה ביותר היא בכל זאת בעיית השיכון. מה שנוגע למבני ציבור המוקמים ע"י משרד השיכון - הכל

י. נושא:

מבוצע. בעיית השיכון היא הבעיה החמורה, ומשרד השיכון איבד יכול
לשכנע אותנו שדי ב-15-10 יחידות לזוגות צעירים בשנה, כשבכל שנה
נישאים אצלנו מאה זוגות ויותר.

כמה יחידות הורחבו באפקים?

י. שחם:

י. בנטוב:
לא כל יחידה ניתן להרחיב. במשך שנתיים
הורחבו 400 יחידות, אלו שניתנות
להרחבה. נוספו 500 חדרים. עכ"פ, אני מצייין גם את החיוב וגם את השלילה.
ומדובר לא רק באפקים. כשלבנים אין איפה לגור במקום - הם בורחים למרכז
הארץ.

בעיית פיזור האוכלוסיה היא היום בעיית
שיכון, ואל יספרו לנו שהבעיה היא של חינוך ומסורות תרבות וכו'. כל זה
נוכל לספק לאוכלוסיה, בעזרת משרד השיכון. אבל עכשיו יש לבנות שיכונים,
כדי לספק את הדרישות המינימליות של האוכלוסיה המבקשת לבוא גם ממרכז
הארץ. ויש אוכלוסיה כזאת המתדפקת על ולתות המרכז להכרונה לעיירות
פיתוח, ואומרים להם שאין דיור. עובדה: כולנו רוצים שיבואו אלינו
מורים. יש במרכז להכרונה רשימה של מורים שרוצים לבוא - 35 משפחות
שמוכנות לבוא לגור באפקים, וצריך לבוא לעזרתם. יש בעניין זה החלטה,
אבל היא לא מתבצעת. בקריית-שמרונה המצב הפוך: שם יש יחידות, ואין מורים.

לסיכום: בעניין ההחלטה שנתקבלה הליילה
במשלה בדבר הקפאת בניית מבני ציבור - הקפאה כזאת בערי הפיתוח היא
אסון לערי הפיתוח, ואני מבקש מן הוועדה הזאת שתמליץ בפני מי שצריך
שהקפאת הבניה לא תבוצע בעיירות הפיתוח, כי בת-הספר שבבנים בערי
הפיתוח, מועדונים, מגרשי ספורט וכו' - כל אלה הם דברים להרמת
היחידות והקטנת הפער החברתי והתרבותי בין מרכז הארץ לבין עיירות
הפיתוח.

אני מודה לכולכם. נמשיך בישיבה
קרובה.

י. תמיר:

(הישיבה נועלה ב-11.15)